

A felmérés első megállapítása: a szabadidő-felhasználásra sem városon, sem vidéken nem jellemző az új időtöltési formák (kaszinók, bárók, videosalonok) igénybevétele. A legkedveltebb időtöltés – akárcsak az imént említett felmérésben – itt is az olvasás lett. Ennek oka kettős, ún. „untat a politika és a gazdaság szereplése a televízióban”, „újabban sok jó könyv kerül kiadásra”.

Hogy az orosz nők mit tartanak jó könyvnek, arról a következő adatok szólnak: a vidéki toplistán 97, a cseljabinszkin 85%-kal a női regény vezet. Második helyen a detektívtörténetek találhatóak (88, illetve 54%), a harmadikon pedig a történeti regény (59, illetve 51%). A többi szépirodalmi műfaj lényegesen elmarad az előbb említettektől (pl. a költészet 2, illetve 7%-ot kapott). Kiderült az is, hogy a kedvelt szerzők táborában jóval több a mai külföldi szerző, mint az orosz. Ugyancsak sok a régebbi – 19-20. század fordulóján élt – gyakran női szerző.

A referált cikk a továbbiakban a női regények néhány jellegzetességéről szól (érzelmi dússág, szerelemközpontúság, előkelő színterek, eleve árulkodó címek, újabban: sorozatokban való megjelenés és olcsóság).

Noha a nyugati felmérésekben is a női regény (szentimentális regény, romantikus női irodalom, női szerelmes regény, melodráma stb.) vezet a nők olvasásában, Oroszországban ennek még külön gazdasági okai (munkanélküliség, a családok nehéz anyagi helyzete) is vannak.

A detektívregények kedveltségéről megjegyzendő, hogy bennük a nők annak a szovjet szlogennek realizálását keresik, miszerint „az egyik ember annyi, mint a másik”. Különösen szeretik azokat a műveket, amelyekben a nők nem vagy nem csak áldozatként szerepelnek, hanem leplezőként és nyomozóként.

Napjaink orosz könyvkiadása igyekszik ezt a hatalmas igényt kielégíteni: folyamatosan mintegy 450 női regény van a piacon.

(Futala Tibor)

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

96/207

OSSWALD, Achim: Elektronische Volltexte im Internet = ABI-Tech. 15.Jg. 1995. 4.no. 415-427.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Teljes szövegű elektronikus publikációk az Interneten

Elektronikus publikáció; Gépi információkeresés; Számítógép-hálózat

Az Interneten a referenz-jellegű, másodlagos információkkal szemben egyre több teljes szövegű információ jelenik meg. A legtöbb esetben a használók ezeket keresik. E dokumentumok keresésére és böngészésére a hálózaton különféle eszközök állnak rendelkezésre. A teljes szövegű dokumentumok eredete különböző lehet, pl. már eredetileg is Internet-publikációnak készülnek, kutatási jelentések, amelyeket pre-print-formában is terjesztenek, vagy reprintek, amelyek használatára az elektronikus környezet új lehetőségeket kínál. A cikk áttekinti a teljes szövegű dokumentumok típusait, csoportosítja őket, és elmagyarázza elérésük és keresésük lehetőségeit.

(Autoref.)

Használók képzése

Lásd 146

96/208

COLE, Timothy W. - KAZMER, Michelle M.: SGML as a component of the digital library = *Libr.Hi Tech.* 13.vol. 1995. 4.no. 75-90.p. Bibliogr. 23 tétel.

Az SGML mint a digitális könyvtár egyik alkotóeleme

Elektronikus publikáció; Szabvány; Tipográfiai szerkesztés

Az elektronikus formátumú dokumentumokkal való munka lényegesen különbözik a nyomtatott formátumok kezelésétől, de még maguk az elektronikus formátumok is eltérőek. Az SGML (Standard Generalized Markup Language) használatának módja eltér az egyéb elektronikus formalizáló nyelvek vagy szövegszerkesztők használatától. A rugalmasság és kiterjeszhetőség érdekében az SGML moduláris szerkezetű, ami bonyolítja a bevezetését. Az a tény, hogy inkább a tartalmi szerkezetre, mint a külső megjelenítésre helyezi a hangsúlyt, javítja a kereshetőséget, de nehezíti a következetes és pontos megjelenítést. A szoftverektől és az operációs rendszerektől való függetlenség megteremtése céljából használt eszközök (pl. entitások, kapcsolati protokollok) hatékonyak ugyan, de könnyen használhatók helytelenül vagy oly módon, hogy bizonyos rendszerekkel és szoftverekkel nehézzé válik az SGML alkalmazása. A bevezetését tervező könyvtáraknak még sok problémával kell szembenézniük.

(Autoref. alapján)

96/209

HOCKEY, Susan: Evaluating electronic texts in the humanities = *Libr.Trends.* 42.vol. 1994. 4.no. 676-693.p. Bibliogr.

Az elektronikus szövegek használhatósága a humán tudományokban

Elektronikus publikáció; Kutatás információellátása; Szakirodalom -humán tudomány

Az elektronikus szövegek a humán tudományok terén is gyors ütemben növekszenek, és

sok könyvtár érzi feladatának ezek beszerzését és szolgáltatását. A cikk főleg irodalmi és nyelvészeti számítástechnikával foglalkozó szakemberek tapasztalataira épül, és olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyeket a könyvtáraknak célszerű megfontolniuk, mielőtt kialakítanák az elektronikus szövegek kezelésének módszereit. Áttekinti a meglévő elektronikus dokumentumokat és alkalmazásokat, tárgyalja a szövegek sokirányú használatát biztosító kódrendszereket (markup). Megvizsgálja az elektronikus szövegek dokumentációját célzó „Text Encoding Initiative” nevű javaslatot, végül a rendelkezésre álló szoftvereket és hozzáférési eszközöket tárgyalja.

(Autoref.)

96/210

GILLHAM, Mark: What makes a good multimedia CD-ROM? = *Man.Inf.* 2.vol. 1995. 12.no. 38-40.p.

Mitől jó egy multimédia CD-ROM?

CD-ROM; Hatékonyság; Multimédia

A multimédia termékek szöveg, táblázatok, rajzok, fényképek, hangeffektusok, beszéd, zene, animáció és video valamilyen keverékét jelentik.

A professzionális célokra készült CD-ROM-okkal szembeni követelmények ha nem is mindig átláthatóak, de azonosíthatóak. A házi használatra készült multimédia beszerzésének okai viszont igen változatosak lehetnek.

Míg a munkahelyen az általános használhatóság fontos, az otthoni használatnál az élvezetesség és az esztétikus jelleg döntő, különösen a más szórakozási lehetőségekkel vívott harcban.

A termék értékelésében szempont lehet, hogy azt adja-e, amit ígért. A témák széles köre és mélysége között megvan-e a helyes egyensúly? Korszerű, pontos, tekintélyes forrásból származó információt nyújt-e? Megfelel-e a használt stílus és nyelvezet a megcélzott felhasználói körnek?

A CD-k fontos jellemzője, hogy tárgymutatójukban milyen a keresési lehetőség. Megnézhető-e a tartalomjegyzék médiumok szerinti csoportosításban, vagy tárgykörök szerint?

Milyen eszközöket használhatunk keresésre? Van-e külön keresési mód kezdőknek és gyakorlottaknak? Megőrizhető-e a keresési stratégiák és kombinálhatók-e újakkal? Limitálható-e a keresés egyes médiumokra?

Világosan megjelölték-e a hipertext-kapcsolatokat? Vannak-e lásd még típusú kapcsolatok? Könnyű-e eltévedni a hipertextben? Fel tudja-e mérni a felhasználó, mekkora az adott témához tartozó információ mennyisége? Milyen az információ kategorizálása? Van-e más segítő eszköz pl. „idegenvezetések” formájában?

Fontos kérdés, hogy importálhatók-e más alkalmazásba képek, hang, videoklippek? Kinyomtathatók-e a keresési stratégiák és eredmények?

A multimédia-elemeknek a termék elé kitzűzött célokat kell szolgálniuk, ennek megfelelő minőségben, mennyiségben. Az általuk közvetített tartalomnak pontosnak és hasznosnak, esetleg önmagában is értékesnek kell lennie.

Jó, ha video, a zene és az animáció elindítható, megállítható, lassítható, ismételhető. A felhasználónak elég időt kell adni, hogy eldönthesse, megnézi-e az adott multimédia-részletet. Az ikonoknak jól kell reprezentálniuk a média típusát és tartalmát. Könnyű mozgást kell biztosítani a fő szövegtől a klippekhez, ha azok nem integráns részei a szövegnek.

Fontos tudnunk, mozgósító, figyelemfelkeltő jellegű-e a multimédia a CD-n és szerves részét képezi-e a terméknek?

Interaktív-e, megengedi-e saját kapcsolatok kiépítését?

Az esztétikus vonzó megjelenés érdekében sok termékben kötnék kompromisszumokat, de ezeknek ésszerűeknek kell lenniük.

(Koltay Tibor)

CD-ROM technológia alkalmazása a „La Villette” (Centre for Science and Industry) multimédia könyvtárában

CD-ROM; Multimédia; Városi könyvtár

A párizsi Tudományos és Ipari Központban (Cité des Sciences et de l'Industrie), amely Európa egyik legjelentősebb high-tech múzeuma, egyedülálló könyvtári multimédia gyűjtemény található. A tudomány és technika számos területét átfogó 330 ezres állománynak (melybe a könyveken és folyóiratokon kívül filmek, oktatási célú szoftverek, kazetták és CD-ROM-ok is beletartoznak) naponta átlagosan 4000 használója van. Az 1986-os megnyitás óta a könyvtári munkafolyamatok teljes automatizálását megoldották integrált rendszerrel, jelenleg a GEAC GLIS-t használják állománygyarapításra, katalogizálására, online olvasói katalógusra és kölcsönzésre. Az OPAC videotexen (a francia Minutelen) keresztül is elérhető.

A cikk röviden áttekinti a CD-ROM alkalmazások háttérét a francia közművelődési könyvtárakban, majd a La Villette Könyvtár CD-ROM-gyűjteményét mutatja be. A nagyközönség számára hozzáférhető CD-ROM-ok különböznek a személyzet által használtakétól, melyek főként katalogizálási és referenz célkat szolgálnak. A szerző elemzi a hardver és szoftver konfiguráció tervezésével kapcsolatos problémákat és rámutat a kísérleti termékek tesztelésének fontosságára. Végül a jelenleg használt hardver kicserésével, a szoftver további fejlesztésével kapcsolatban várható fejleményeket tárgyalja és hangsúlyozza a rendszeres felmérés szükségességét az olvasók CD-ROM használatára vonatkozóan.

(Autoref.)

96/212

LOBECK, Martin A.: Die ekz-CD-ROM. Ein Führer durch die zeitgenössische Literatur = Nachr.Dok. 46.Jg. 1995. 6.no. 349-358.p.

Res. angol nyelven

96/211

MALEK, Homa: Application of CDROM technology in the multimedia library of La Villette Centre for Science and industry = El.Libr. 13.vol. 1995. 5.no. 447-452.p.

Az ekz (a német könyvtárellátó) CD-ROM-ja: kalauz a kortárs irodalomhoz

Adatbázis -szépirodalmi; CD-ROM; Könyvtárellátó; Recenzió; Szakirodalom

A CD-ROM lassan általános információhordozóvá válik a bibliográfiai adatbázisok, a programgyűjtemények és a multimédia-termékek terjesztésére. Olyan adatbázisok, amelyek eddig csak szakemberek számára álltak rendelkezésre, most CD-ROM-on is hozzáférhetők. A cikk az ekz CD-ROM termékét mutatja be, amelyik több mint 100 ezer német könyv, video, audio CD, játék, térkép stb. ismertetését tartalmazza. Részletesen megvizsgálva a kiadványt megállapítja, hogy az mindenki számára átfogó referenz-forrásként szolgálhat.

(Autoref.)

96/213

URBONAS, V.: Holografia v bibliotekah = Naučn.Teh.Bibl. 1995. 11/12.no. 78-80.p. Bibliogr. 8 tétel.

Res. angol nyelven

Holográfia a könyvtárakban

Holográfia

A holográfia, mint technológiai vívmány már ismert és alkalmazott jónéhány tudományos-művészi területen, könyvtári felhasználásának lehetőségeit azonban eddig kevesen vizsgálták.

Az új formák lassan születnek – állapítja meg a szerző – különösen azok, amelyek a kis és távoli közkönyvtárakba is eljutnak. Ugyanakkor a könyvbemutatók és azok propagálási módszerei ódivatúak lettek. Az utóbbi időben ezért a komplex rendezvények kerültek előtérbe, amelyeknek egyik résztvevője a könyvtár. E programok előnye, hogy nagyobb tömegeket képesek vonzani, de nem túl gyakran, inkább egy-egy évfordulós esemény kapcsán rendeznek ilyeneket.

A holográfia – mint korszerű eszköz – elsősorban a könyvkiállítások hatékonyságában játszhatna szerepet, az illusztrációk, a korabeli

környezet és személyiségek szinte élethű, többdimenziós felelevenítésében.

És mi kell ehhez technikailag? A vetítendő tárgyak hologramja és a vetítőkészülék. Képzeljük el például, hogy egy művészeti vagy építészeti szakkönyv mennyivel hatásosabban reklámozható lenne, ha pl. az építmények holografikus képe is megjelenne a szöveg mellett. A holográfia segítségével a távoli könyvtárak könyvbemutatóin, költséges és nagyméretű rendezések nélkül is színvonalasan lehet a világirodalom és művészet remekeivel megismerkedni.

A reklám fontos eszközének tekintett holografikus anyagok közül a szerző javaslatot tesz azokra, amelyek elsősorban a könyvtárak szempontjából lehetnek fontosak. Ezek többnyire illusztrációs anyagok az oktatáshoz illetve a tudományos ismeretterjesztéshez, új épülettervek vagy dizájn-anyagok stb. – egyszerűen olyan értékes „dokumentumok”, amelyekre a könyvtáraknak háromdimenziós formában van szükségük.

A hologramkészítés történhet az eredeti tárgyról közvetlenül, vagy mikrofilmről vagy akár a számítógépes memóriából. A hologramkészítés különböző technikai ismertek a világon, a modern holografikus rendszerek ma már számítógépen hozzáférhetőek. A szentpétervári Orosz Tudományos Akadémia B. N. Konsztatinovról elnevezett Magfizikai Intézetében holografikus CD-t készítettek. A holográfiai rendszerek ígéretes jövő előtt állnak, jól integrálhatók az optikai lemezekkel és a mikrohordozókkal.

A holográfia a biológiai emlékképhez hasonló pontos térhatású többdimenziós kép közvetítése révén különösen hatékony faktográfiai információk vagy nagy mennyiségű dokumentumok operatív feldolgozásánál.

(Bíró Júlia)

Lásd még 160, 163, 168, 170, 183, 218

Reprográfia, mikrográfia

Lásd 170